

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 10. maj 2022

Sag BS-20222/2021-HJR
(2. afdeling)

A
(advokat Claus Bonneze, beskikket)

mod

Region Sjælland
(advokat Helge Poulsen)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Næstved den 3. september 2019 (BS-14701/2019-NAE) og af Østre Landsrets 14. afdeling den 6. oktober 2020 (BS-42616/2019-OLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Jens Peter Christensen, Hanne Schmidt, Oliver Talevski, Kristian Korfits Nielsen og Rikke Foersom.

Sagen er behandlet skriftligt, jf. retsplejelovens § 387.

Påstande

Appellanten, A, har gentaget sin påstand for landsretten om, at indstævnte, Region Sjælland, skal betale 140.000 kr. med procesrente fra den 2. april 2019.

Region Sjælland har påstået stadfæstelse af landsrettens dom.

Anbringender

A har anført navnlig, at der ved udmåling af godtgørelsen må lægges afgørende vægt på, at både iværksættelsen og opretholdelsen af tvangsfikseringen var ulovlig, og at han dermed var tvangsfikseret med urette i hele perioden.

Ved udmåling af godtgørelsen må der også lægges vægt på, at Sikringsafdelingen har adgang til at anvende andre mindre indgribende foranstaltninger, herunder oppegående tvangsfiksering og døraflåsning. En eventuel godkendelsesproces i relation til oppegående tvangsfiksering kunne være påbegyndt inden overflytningen.

Der må endvidere lægges vægt på, at tvangsfikseringen var klart ulovlig, hvilket støttes af, at han undervejs kunne løsnes fuldstændig flere gange. Det må desuden indgå, at han i hele perioden blev holdt tvangsfikseret på en hvidmalet stue alene indrettet med en fikseringsseng og et vægur og dermed uden nogen mulighed for adspredelse (0-stue).

Det er hverken undskyldeligt eller formildende, at Sikringsafdelingen ønskede at se ham an, da han ankom. Han forholdt sig roligt både ved ankomsten og gennem hele fikseringsperioden. Endvidere var hans tilstand så svækket efter 13 måneders tvangsfiksering på en retspsykiatrisk afdeling i X-by, at han ikke kunne udgøre nogen fare for andre.

Godtgørelsen må fastsættes efter et skøn bl.a. i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, der giver grundlag for at antage, at der i dansk praksis udmåles for lave godtgørelser, når patienter har været ulovligt tvangsfikseret. I dom af 15. september 2020 i sag 45439/18 (Aggerholm mod Danmark) blev patienten, der utvivlsomt var farlig, tilkendt 10.000 euro i godtgørelse på baggrund af ca. 23 timers tvangsfiksering. I sagen var tvangsfikseringen ikke iværksat med urette, men blot opretholdt for længe.

Region Sjælland har anført navnlig, at der ved fastsættelsen af godtgørelsen må lægges vægt på, at A er en særlig farlig patient, som blev modtaget på Sikringsafdelingen efter mere end et års bæltefiksering på en lukket retspsykiatrisk afdeling.

Der må også lægges vægt på, at personalet på Sikringsafdelingen ikke kendte A, der var beskrevet som konstant og uforudsigelig farlig i sin adfærd. Selv om han ikke udviste en aktuel farlig adfærd ved modtagelsen på Sikringsafdelingen, var den lægefaglige vurdering, at der ikke var andre muligheder end at tvangsfiksere ham til sengen, så personalet uden risici kunne komme tæt på ham og lære ham at kende. Vurderingen var vanskelig henset til bl.a. hans historik med gentagen personfarlig adfærd over for medpatienter og personale. Han var ikke i en sådan fysisk tilstand, at han ikke kunne udgøre en fare for personalet, og han ville have været døraflåst på egen stue uden fælleskab, hvis der ikke var truffet beslutning om tvangsfiksering.

Endvidere må der lægges vægt på, at tvangsfikseringen løbende blev lempet. Kort efter iværksættelsen blev der sat en forlænger på den ene håndrem, og den

1. marts 2019 blev to remme løsnet. Desuden blev bælte og remme midlertidigt fuldstændig løsnet i forbindelse med bad den 1. og 3. marts 2019.

Den godtgørelse, som landsretten har udmålt, er passende ud fra det samlede skøn, som skal foretages. Omstændighederne i den foreliggende sag taler for, at godtgørelsen skal udmåles væsentligt lavere end den godtgørelse på 10.000 euro, som Menneskerettighedsdomstolen tilkendte i dommen af 15. september 2020 (Aggerholm mod Danmark), hvor patienten ikke var vurderet så konstant og uforudsigeligt farlig, at han var anbragt på Sikringsafdelingen.

Højesterets begrundelse og resultat

Sagens baggrund og problemstilling

A er i henhold til farlighedsdekret af 23. marts 2018 anbragt på Sikringsafdelingen under Retspsykiatrisk afdeling, Region Sjælland.

Ved As ankomst til Sikringsafdelingen den 28. februar 2019 traf overlægen beslutning om at tvangsfiksere ham til sengen med bælte og hånd- og fodremme. Han var tvangsfikseret fra den 28. februar 2019 kl. 9.15 til den 4. marts 2019 kl. 9.25.

Det Psykiatriske Patientklagenævn traf den 21. marts 2019 afgørelse om ikke at godkende overlægens beslutning om tvangsfiksering i den nævnte periode. Afgørelsen blev stadfæstet af Retten i Næstved ved dom af 3. september 2019.

Parterne er ligesom for landsretten enige om, at A har krav på en godtgørelse for uberettiget tvangsfiksering. Sagen angår således alene fastsættelse af godtgørelsens størrelse.

Godtgørelsen

A har krav på en godtgørelse for den belastning, der har været forbundet med den uberettigede tvangsfiksering i strid med artikel 3 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, jf. princippet i erstatningsansvarslovens § 26 sammenholdt med konventionens artikel 13.

Godtgørelsen må fastsættes ud fra et skøn bl.a. i lyset af konventionens artikel 41 sammenholdt med Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis. Det må således vurderes, hvad der er rimeligt efter sagens samlede omstændigheder, herunder As situation og den sammenhæng, som krænkelserne er sket i, jf. Højesterets domme af 31. januar 2017 (UfR 2017.1314) og af 3. februar 2021 (UfR 2021.1893).

A var som nævnt tvangsfikseret fra den 28. februar 2019 kl. 9.15 til den 4. marts 2019 kl. 9.25. Den uberettigede tvangsfiksering, som varede fire døgn, var et alvorligt indgreb.

Vurderingen af tvangsfikseringens berettigelse var vanskelig henset til As psykiske lidelse og uforudsigelige farlighed. Han havde forud for sin ankomst til Sikringsafdelingen været indlagt på en retspsykiatrisk afdeling i X-by, hvor han havde været fikseret med bælte i mere end et år. Efter oplysningerne i sagen havde han i tiden op til anbringelsen på Sikringsafdelingen optrådt vred og truende og havde kastet genstande mod personalet, og enhver aftale om løsning af fiksering havde måttet opgives. Desuden viste en voldsrisikovurdering foretaget i slutningen af februar 2019 en høj risiko for fremtidig vold.

A er som nævnt anbragt på Sikringsafdelingen i henhold til farlighedsdekret, hvilket alene kan ske i ganske særlige tilfælde, hvor en person, der er sindssyg, vedvarende udsætter andres liv eller legeme for alvorlig og overhængende fare, jf. psykiatrilovens § 40. Det må lægges til grund, at han som følge af sin særlige farlighed og adfærd i tiden op til anbringelsen under alle omstændigheder ville være blevet undergivet andre tvangsforanstaltninger i form af f.eks. aflåsning af patientstue ved ankomsten til Sikringsafdelingen. Tvangsfikseringen blev lempet den 1. marts 2019, hvor en håndrem og en fodrem blev løsnet, og tvangsfikseringen blev desuden løsnet i forbindelse med bad den 1. og 3. marts 2019.

Efter en samlet skønsmæssig vurdering finder Højesteret herefter, at godtgørelsen bør fastsættes til 40.000 kr.

THI KENDES FOR RET:

Landsrettens dom stadfæstes med den ændring, at Region Sjælland inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse til A skal betale 40.000 kr. med procesrente fra den 2. april 2019.

Ingen af parterne skal betale sagsomkostninger for Højesteret til den anden part eller til statskassen.